

Näringsutskottets betänkande 2023/24:NU3

Utgiftsområde 21 Energi

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om anslag för 2024 inom utgiftsområde 21, som uppgår till ca 5,6 miljarder kronor. Därmed avstyrker utskottet de alternativa budgetförslag som har förts fram i motioner. Utskottet tillstyrker också förslagen om vissa bemyndiganden om ekonomiska åtaganden, bl.a. kreditgarantier för ny kärnkraft, samt Affärsverket svenska kraftnäts investeringsplan.

I betänkandet finns fyra särskilda yttranden (S, V, C, MP). Ledamöterna från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet avstår från ställningstagande när det gäller budgetbeslutet och redovisar i stället sina överväganden i särskilda yttranden.

Behandlade förslag

Proposition 2023/24:1 inom utgiftsområde 21 Energi.

Sju yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Budgetprocessen i riksdagen	5
Betänkandets disposition	6
Utskottets överväganden.....	7
Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 21	7
Utskottets bedömning	7
Statens budget inom utgiftsområde 21	9
Utskottets ställningstagande.....	22
Särskilda yttranden	24
1. Statens budget inom utgiftsområde 21 (S).....	24
2. Statens budget inom utgiftsområde 21 (V)	26
3. Statens budget inom utgiftsområde 21 (C)	28
4. Statens budget inom utgiftsområde 21 (MP)	29
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	32
Propositionen	32
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	32
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens och motionärernas anslagsförslag	34
<i>Bilaga 3</i>	
Regeringens förslag på beställningsbemyndiganden	35

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Statens budget inom utgiftsområde 21

a) Anslagen för 2024

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 21 Energi enligt regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:1 utgiftsområde 21 punkt 5 och avslår motionerna

2023/24:2337 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V),

2023/24:2663 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 1,

2023/24:2700 av Linus Lakso m.fl. (MP) och

2023/24:2741 av Rickard Nordin (C) yrkande 1.

b) Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Riksdagen bemyndigar regeringen att

1. under 2024 ställa ut kreditgarantier för lån till investeringar i ny kärnkraft som uppgår till högst 400 000 000 000 kronor,

2. under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som regeringen föreslår.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:1 utgiftsområde 21 punkterna 2 och 6 samt avslår motionerna

2023/24:2663 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 2 och

2023/24:2741 av Rickard Nordin (C) yrkande 2.

c) Godkännande av investeringsplan Affärsverket svenska kraftnät

Riksdagen godkänner investeringsplanen för elförsörjning för 2024–2026 som en riktlinje för Affärsverket svenska kraftnäts investeringar.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:1 utgiftsområde 21 punkt 3 och avslår motion

2023/24:2663 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 3.

d) Finansiella befogenheter för Affärsverket svenska kraftnät

Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 ge Affärsverket svenska kraftnät finansiella befogenheter i enlighet med vad regeringen förordar.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:1 utgiftsområde 21 punkt 4.

e) Avgiftsuttag för elberedskapsavgiften

Riksdagen fastställer avgiftsuttaget under 2024 för elberedskapsavgiften till högst 650 000 000 kronor.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:1 utgiftsområde 21 punkt 1.

Stockholm den 7 december 2023

På näringsutskottets vägnar

Tobias Andersson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tobias Andersson (SD), Fredrik Olovsson (S)*, Mats Green (M), Monica Haider (S)*, Jessica Stegud (SD), Mattias Jonsson (S)*, Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Marianne Fundahn (S)*, Josef Fransson (SD), Isak From (S)*, Anna af Sillén (M), Birger Lahti (V)*, Eric Palmqvist (SD), Elin Söderberg (MP)*, Louise Eklund (L), Lili André (KD) och Rickard Nordin (C)*.

* Avstår från ställningstagande, se särskilda yttranden.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens budgetproposition 2023/24:1 i de delar som gäller utgiftsområde 21 Energi och ett antal motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2023/24. Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Motionsförslagen finns också i bilaga 1.

I bilaga 2 och 3 finns en sammanställning av regeringens förslag till anslag för 2024 och beställningsbemyndiganden samt de avvikelser från dessa som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet föreslår i sina respektive budgetmotioner.

Budgetprocessen i riksdagen

Rambeslutsprocessen

Budgetprocessen innebär bl.a. att riksdagen i ett första steg genom ett beslut fastställer en utgiftsram för varje utgiftsområde. Utgiftsramen anger det belopp som utgiftsområdets anslag högst får uppgå till (11 kap. 18 § tredje stycket riksdagsordningen).

Riksdagen tog den 29 november 2023 ställning till regeringens förslag och beslutade om utgiftsramen för utgiftsområde 21 Energi. I detta betänkande föreslår näringsutskottet för riksdagen hur anslagen för utgiftsområdet ska fördelas inom utgiftsområdesramen. Riksdagens ställningstagande till anslag och bemyndiganden om ekonomiska åtaganden för utgiftsområdet ska göras genom ett enda beslut (11 kap. 18 § fjärde stycket riksdagsordningen).

Uppföljning av regeringens resultatredovisning

Regeringen ska enligt 10 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som har uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat.

I utskottens uppgifter ingår att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § regeringsformen). Som en del i utskottens uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Riksdagen har beslutat om riktlinjer för bl.a. den löpande uppföljningen av regeringens resultatredovisning (framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21, rskr. 2005/06:333–335).

Betänkandets disposition

Betänkandet har disponerats så att resultatredovisningen för utgiftsområdet behandlas först. Därefter behandlar utskottet de förslag i budgetpropositionen och de motionsförslag som gäller statens budget inom utgiftsområde 21. I det avsnittet tar utskottet också upp de tillkännagivanden som redovisas i budgetpropositionen inom utgiftsområde 21.

Utskottets överväganden

Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 21

Inledning

Näringsutskottet har sedan 2015 kontinuerligt följt upp regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen, utgiftsområdena 19 Regional utveckling, 21 Energi och 24 Näringsliv. Uppföljningen 2015 omfattade i första hand en översiktlig genomgång och analys av de mål och indikatorer som används inom respektive utgiftsområde. Därutöver undersöktes resultatredovisningens struktur och förhållandet mellan mål, indikatorer och vissa resultat. Efterföljande år har utskottet följt upp i vilken utsträckning regeringen har beaktat och tillgodosett de synpunkter utskottet har haft på resultatredovisningen. Hösten 2017 genomfördes därutöver en närmare uppföljning av ett anslag per utgiftsområde. Utskottets senaste iakttagelser och bedömningar redovisas i utskottets budgetbetänkanden för respektive utgiftsområde (bet. 2022/23:NU1, bet. 2022/23:NU2, bet. 2022/23:NU3).

Utskottets grupp för uppföljning och utvärdering har under dessa år även vid behov fört en dialog med berörda statssekreterare om regeringens resultatredovisning.

Utskottets bedömning

Utskottet vill inledningsvis påminna om att regeringen, enligt 10 kap. 3 § budgetlagen, i budgetpropositionen ska lämna en redovisning av de resultat som har uppnåtts inom utgiftsområdet i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat. Målet för utgiftsområde 21 Energi är att skapa villkor för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle (prop. 2017/18:228, bet. 2017/18:NU22, rskr. 2017/18:411). Målet bygger på samma tre grundpelare som energisamarbetet i EU och syftar till att förena försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet.

Utskottet vill därtill framhålla betydelsen av att resultatredovisningen i budgetpropositionen är klar och tydlig eftersom den utgör ett viktigt underlag för riksdagens beredning av statens budget. Resultatredovisningen bör enligt utskottets uppfattning utformas på ett sådant sätt att den bidrar till en ökad förståelse för hur statliga anslagsmedel används och vilka resultat de olika insatserna leder till. Sedan flera år tillbaka pågår en dialog mellan riksdagen och regeringen om utvecklingen av den ekonomiska styrningen och om hur regeringens resultatredovisning till riksdagen kan utvecklas. Denna dialog är bety-

delsefull och har på flera sätt bidragit till att utveckla och förbättra den resultatredovisning som lämnas i budgetpropositionen. Vad gäller resultatredovisningen i budgetpropositionen 2024 vill utskottet uppmärksamma följande.

När det gäller utskottets tidigare påpekande om att det saknades indikatorer för att bedöma pelaren för ekologisk hållbarhet noterar utskottet att regeringen har gett Energimyndigheten i uppdrag att föreslå lämpliga indikatorer kopplade till densamma. Uppdraget gavs i juni 2022 och innebär att myndigheten skulle föreslå två till fem lämpliga indikatorer. Regeringen redovisar i korthet Energimyndighetens uppdrag om resultatindikatorer för att bedöma pelaren för ekologisk hållbarhet. Myndighetens slutsats är att det är svårt att med ett fåtal indikatorer fånga energisystemets hållbarhet. Regeringen delar myndighetens slutsats men konstaterar att det inte hindrar regeringen från att välja ut ett fåtal indikatorer som är centrala för bedömningen av måluppfyllelsen. De indikatorer som regeringen redovisar är Andelen fossilfri energi i hela energisystemet och Total energianvändning per sektor. Valet av dessa indikatorer motiveras, enligt vad utskottet kan se, inte av regeringen. Utskottet hade dock gärna sett att regeringen hade motiverat sitt val. Därutöver pekar regeringen på att vissa andra möjliga indikatorer för pelaren ekologisk hållbarhet redovisas under andra utgiftsområden. Enligt regeringen är exempelvis miljökvalitetsmålen under utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur till viss del relevanta, framför allt målen Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Naturlig försurning, Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Levande skogar, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö, Säker strålmiljö och Ett rikt växt- och djurliv. Utskottet delar regeringens uppfattning om att det är lämpligt att välja ut ett par indikatorer som är lämpliga för utgiftsområde 21 men inte att upprepa dem som redovisas för utgiftsområde 20 och ställer sig frågan om regeringen inte även ska överväga att komplettera med ytterligare en indikator om den totala fossila energiförbrukningen. Om den totala energiförbrukningen exempelvis skulle öka kraftigt samtidigt som andelen fossil energiförbrukning minskar något eller inte ändras alls så kan det tolkas som att även den totala fossila energiförbrukningen minskat eller är oförändrad. Eftersom en sådan slutsats vore missvisande menar utskottet att det vore intressant att även följa den totala fossila energiförbrukningen.

Vidare noterar utskottet att det finns en viss överlappning mellan valda indikatorer för målet 100 procent fossilfri elproduktion inom utgiftsområde 21 Energi (indikatorn Andel fossilfri elproduktion) och målet Hållbar energi för alla inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur (indikatorerna Andel fossilfri energiproduktion och Andel fossilfri elproduktion). Utskottet ser därmed en risk för att det kan bli otydligt vilket politikområde som ansvarar för att vidta insatser för bättre måluppfyllelse.

Utskottet ser positivt på att regeringen i årets budgetproposition har återinfört indikatorn Energikostnadernas andel i industrin, och redovisar hur dessa kostnader har utvecklats under perioden 1983–2021. De övriga indikatorerna, elpris och transportsektorns energikostnader, redovisas också men fortfarande

saknas en motivering till indikatorn Naturgaspriser. En förklaring av hur gaspriserna påverkar de svenska energipriserna, framför allt priset på el, skulle exempelvis ha gynnat redovisningen. Dessutom anser utskottet att avsnittet om jämställdhet inom energiområdet – Långt kvar till jämställdhet inom energibranschen – har en otydlig koppling till något av målen för utgiftsområdet. Detta kan regeringen behöva se över.

När det gäller regeringens bedömning av måluppfyllelsen efterlyser utskottet en tydligare koppling mellan genomförda insatser och måluppfyllelsen. Enligt utskottets uppfattning finns det i årets resultatredovisning endast en begränsad redogörelse av genomförda insatserns effekter. Regeringen redovisar t.ex. andelen fossil energi som används inom olika sektorer men gör ingen sammanvägd bedömning av hur insatserna bidrar till att nå målet Ekologisk hållbarhet, utan regeringen konstaterar bara att en fortsatt utbyggnad av laddinfrastruktur är en förutsättning för en omställning av transportsektorn och att mer fossilfri elproduktion behövs. Slutligen noterar utskottet att regeringen inte redovisar andelen förnybar energi i bedömningen av det tidigare beslutade målet 100 procent förnybar elproduktion, däremot redovisas resultatet för det nya målet Fossilfri elproduktion som riksdagen antog i vårandringsbudgeten för 2023 (prop. 2022/23:99, bet. 2022/23:FiU21, rskr. 2022/23:254). Eftersom resultatredovisningen avser 2022 hade det varit lämpligt att regeringen i årets budgetproposition hade redovisat resultatet för det tidigare beslutade målet eftersom det gällde fram till juni 2023.

Statens budget inom utgiftsområde 21

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 21 Energi enligt regeringens förslag och lämnar de bemyndiganden som regeringen begärt inklusive utställandet av kreditgarantier för ny kärnkraft. Riksdagen fastställer även avgiftsuttaget för elberedskapsavgiften, godkänner regeringens förslag till investeringsplan för Affärsverket svenska kraftnät och bemyndigar regeringen att ge affärsverket finansiella befogenheter i enlighet med det som regeringen föreslagit. Motionärernas alternativa förslag till statens budget för 2024 inom utgiftsområde 21 avslås.

Jämför särskilt yttrande 1 (S), 2 (V), 3 (C) och 4 (MP).

Inledning

Den 29 november 2023 fattade riksdagen beslut om statsbudgetens ramar för de olika utgiftsområdena för 2024 och en preliminär fördelning av utgifter på utgiftsområdena för 2025–2026 (bet. 2023/24:FiU1, rskr. 2023/24:47).

Tabell Regeringens och motionärernas förslag till ramar för utgiftsområde 21 Energi

Miljoner kronor

År	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen			
		S	V	C	MP
2024 (föreslagen ram)	5 604	60	4 305	-344	15 988
2025 (beräknad ram)	5 562	60	5 305	-362	16 238
2026 (beräknad ram)	4 769	60	5 030	22	16 448

Av tabellen ovan framgår regeringens och motionärernas förslag till ram för utgiftsområde 21 Energi för 2024 och motsvarande beräkningar för 2025–2026. Andra uppfattningar än regeringens om utgiftsramarnas storlek redovisas i partimotionerna 2023/24:2654 (S), 2023/24:2385 (V), 2023/24:2733 (C) och 2023/24:2689 (MP).

Finansutskottet beslutade den 21 september 2023 att ge övriga utskott möjlighet att yttra sig över budgetpropositionen för 2024 samt de motioner om inkomster och utgiftsramar som berör utskottets beredningsområde. Den 19 oktober 2023 beslutade näringsutskottet om att yttra sig till finansutskottet. Yttrandet från näringsutskottet till finansutskottet justerades den 26 oktober 2023 (yttr. 2023/24:NU1y). Näringsutskottet förordar i yttrandet att finansutskottet ska tillstyrka regeringens förslag i budgetpropositionen när det gäller utgiftsområde 21 Energi. I yttrandet finns fyra avvikande meningar (S, V, C, MP). Finansutskottet justerade betänkandet om utgiftsramarna (bet. 2023/24:FiU1) den 23 november 2023.

I detta ärende ska utskottet föreslå för riksdagen hur anslagen för utgiftsområdet ska fördelas inom utgiftsområdesramen. Utgångspunkten för beredningen är att ramen för utgiftsområde 21 Energi är fastställd till 5 604 320 000 kronor för 2024 (prop. 2023/24:1, bet. 2023/24:FiU1).

Regeringens förslag till fördelning på olika anslag inom utgiftsområdet framgår av tabellen i bilaga 2. I bilagan redovisas också de förslag som finns i motionerna 2023/24:2663 (S), 2023/24:2337 (V), 2023/24:2741 (C) och 2023/24:2700 (MP). Enligt förslaget i propositionen kompletteras fem av anslagen inom utgiftsområdet med beställningsbemyndiganden för att regeringen ska kunna ingå ekonomiska åtaganden som leder till utgifter de kommande åren (se bil. 3).

I det följande redovisas inledningsvis utgiftsområdets omfattning och vad regeringen anför om politikens inriktning. Därefter redogörs för regeringens överväganden om vart och ett av de elva anslagen inom utgiftsområdet och de föreslagna bemyndiganden som är kopplade till anslagen samt regeringens förslag till investeringsram och ekonomiska åtaganden för Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät). Därefter refereras de motioner som innehåller alternativa förslag till anslag.

Propositionen

Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar frågor om tillförsel och användning av energi samt elsäkerhet. Myndigheter som hör till utgiftsområdet är Statens energimyndighet (Energimyndigheten), Energimarknadsinspektionen, Svenska kraftnät, Elsäkerhetsverket och Oljekrisnämnden.

Politikens inriktning

Regeringen anser att Sveriges konkurrenskraft och välfärd bygger på tillgång till fossilfri energi till konkurrenskraftiga priser. Vidare anför regeringen att en hög försörjningstrygghet av fossilfri el är viktig för att fasa ut fossila bränslen och minska importberoendet under svåra säkerhetspolitiska tider. En av regeringens främsta prioriteringar är därför att skapa förutsättningar för ny planerbar fossilfri elproduktion, främst kärnkraft.

Scenarier pekar mot att elbehovet kan komma att öka kraftigt då Sverige elektrifierar större delar av industrin och transportsektorn. Energipolitiken behöver därför utvecklas för att möta ett elbehov om minst 300 TWh 2045 och regeringen planerar att återkomma till riksdagen med en energipolitisk inriktningsproposition som omfattar ett planeringsmål och ett leveranssäkerhetsmål för elsystemet. Ett arbete har även inletts för att ge myndigheterna goda förutsättningar att genomföra en omläggning av energipolitiken. För att investeringar i elproduktion, eldistribution och elanvändning ska gå hand i hand anser regeringen att en utvecklad energiplanering är nödvändig. Kartläggningar visar att det finns energieffektiviseringspotential inom samtliga samhällssektorer. Detta kräver enligt regeringen samverkan på såväl nationell som regional och lokal nivå. Vidare anser regeringen att tillståndprocesserna för utbyggnad av elnätet behöver bli effektiva och kortas ned och föreslår därför att Energimarknadsinspektionens pilotprojekt om samarbete mellan myndigheter ska tas vidare. Regeringen bedömer att ledtiderna kan kortas med en tredjedel jämfört med i dag.

Regeringen anser att nedläggningen av kärnkraft har bidragit till att södra Sverige exponerats för höga elpriser som beror på produktionsförutsättningar i andra europeiska länder. Enligt regeringen har ett ensidigt fokus på att ansluta sol- och vindkraft inte gynnat elsystemets förmåga att leverera el till stabila och konkurrenskraftiga priser. I linje med regeringens arbete med att förbättra förutsättningarna för ny kärnkraft föreslås kreditgarantier för ny kärnkraft.

Elektrifiering av transportsektorn är central för att Sverige ska nå sina klimatmål och åtaganden inom EU. Därför föreslår regeringen en förlängd och utökad satsning på laddinfrastruktur för både lätta och tunga fordon samt att en samordningsfunktion för utbyggnaden etableras vid Energimyndigheten.

Rysslands invasion av Ukraina har också drivit upp oljepriset. Detta tillsammans med ökade krav inom reduktionsplikten har ökat de svenska transportkostnaderna. Regeringen vill därför sänka reduktionsplikten vid årsskiftet

till 6 procent för både bensen och diesel. Nivåerna förslås gälla 2024–2026 och därefter planerar regeringen att återkomma om nivåer för perioden 2027–2030.

För att stödja biogasproduktion från gödsel föreslår regeringen även fortsättningsvis stöd i enlighet med förslag från Biogasmarknadsutredningen. Regeringen anser att stödet både ger samhälls- och företagsekonomiska vinster.

Den ökade elektrifieringen och digitaliseringen har lett till att tillgång till elektricitet är grundläggande för att upprätthålla samhällets funktionalitet samtidigt som sårbarheten ökar i takt med att de geopolitiska spänningarna ökar. Regeringen föreslår därför även satsningar inom elberedskapsområdet.

Redovisade tillkännagivanden

I budgetpropositionen för utgiftsområde 21 Energi redogör regeringen för två tillkännagivanden från riksdagen som regeringen anser är slutbehandlade.

Tillkännagivande om Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi

Riksdagen har i ett tillkännagivande till regeringen om Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi anfört vikten av att regeringen fortsätter att med tydlig kraft driva linjen i EU att det europeiska beroendet av rysk energi, inte minst fossil energi, snarast praktiskt möjligt ska upphöra (bet. 2021/22:NU27, rskr. 2021/22:311). Regeringen bör vidare driva frågan om att EU ska ta fram ett regelverk för ursprungsmärkning av fossil energi. Slutligen ansåg utskottet att det behöver vidtas åtgärder så att Sverige upphör med import av rysk energi när det är möjligt, inte minst fossila bränslen som naturgas och olja.

Regeringen framhåller (s. 16) att den i förhandlingar inom EU har drivit och kommer att fortsätta att driva de frågor som omfattas av tillkännagivandet och som berör frågeställningar som hanteras inom EU. Beroendet av rysk gas i EU, och därmed även i Sverige, har minskat kraftigt sedan den fullskaliga ryska invasionen av Ukraina. Svenska energiaktörer importerar inte längre vare sig olja eller uran från Ryssland. Vad gäller importen av rysk fossilgas har den minskat kraftigt till Sverige. Gasanvändningen i Sverige har även minskat med omkring 23 procent. Vidare har Sverige i arbetet inom EU lyft upp frågan om att ursprungsgarantier ska kunna utfärdas för fossilgas. Slutligen har regeringen i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 21 Energi) uttalat att regeringen genom arbetet i EU kommer att verka för att ta fram gemensamma åtgärder som kommer att stärka försörjningstryggheten, minska importen av fossil energi från Ryssland och minska energipriserna. Sammantaget bedömer regeringen att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

Tillkännagivande om utredning om hantering av framtida prischocker

Riksdagen har i ett tillkännagivande uppmanat regeringen att skyndsamt utreda hur ett system skulle kunna utformas för att överföra risken för prischocker på bränsle vid kris från hushåll och företag till staten (bet. 2021/22:FiU47 punkt 5, rskr. 2021/22:228).

Regeringen framhåller (s. 20) att man den 27 juni 2023 remitterade promemorian Sänkning av reduktionsplikten för bensin och diesel (KN2023/03617). I promemorian föreslås att kraven på minskade utsläpp i reduktionsplikten för bensin och diesel sänks till 6 procent för 2024–2026. Det föreslås även att reduktionsnivåerna för 2027–2030 ska slopas. Vidare anges att regeringen kommer att återkomma till riksdagen om reduktionsnivåer för 2027–2030. Slutligen har Konjunkturinstitutet fått ett utökad anslag om 5 miljoner kronor för att analysera drivmedelspriser (prop. 2022/23:1 utg.omr. 2). Regeringen bedömer att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

Anslag och bemyndiganden för 2024

Regeringen föreslår att 5 604 320 000 kronor anvisas till utgiftsområde 21 Energi för 2024. Hur beloppet fördelas på de olika anslagen inom utgiftsområdet framgår nedan och av bilaga 2. För sex av anslagen föreslår regeringen att den ska bemyndigas att ingå ekonomiska åtaganden som leder till utgifter de kommande åren. Förslagen till bemyndiganden redovisas i bilaga 3.

Anslaget 1:1 Statens energimyndighet får användas för myndighetens förvaltningsutgifter samt för Fjärrvärmenämnden. Myndigheten bedriver också viss avgiftsfinansierad uppdragsverksamhet. Vidare finansieras viss verksamhet vid myndigheten med offentligrättsliga avgifter av vilka myndigheten disponerar en viss del. Regeringen föreslår att riksdagen anvisar drygt 500 miljoner kronor för 2024 till anslaget. Anslaget föreslås öka med 12 miljoner kronor fr.o.m. 2024 för en förbättrad och utvecklad energistatistik bl.a. för att möta utökade krav från EU. Vidare föreslås anslaget öka med 8 miljoner kronor fr.o.m. 2024 för en nationell samordning av laddinfrastruktur. Satsningen finansieras med 5 miljoner kronor från anslaget 1:10 Laddinfrastruktur samt med 5 miljoner kronor från anslaget 1:16 Klimatinvesteringar inom utgiftsområde 20. Dessutom föreslås anslaget öka med 2,4 miljoner kronor 2024 som ersättning för uppdraget från 2022 att förbereda för elstöd till elintensiva företag eftersom myndigheten då behövde nyttja sin anslagskredit. Satsningen finansieras från de s.k. flaskhalsintäkterna, vilka redovisas under inkomstiteln Flaskhalsintäkter.

Anslaget 1:2 Insatser för energieffektivisering får användas för utgifter för att utveckla och introducera ny energieffektiv teknik på marknaden samt för stöd till energieffektiv teknik. Anslaget får även användas för utgifter för insatser för genomförande av EU-rättsakter samt annat internationellt samarbete inom energieffektiviseringsområdet och därtill hörande metod-, utvecklings- och utredningsarbete. Anslaget får även användas för utgifter för utveckling

av styrmedel för energi- och effekteffektivisering inklusive efterfrågefleksibilitet samt för insamling av ny och utveckling av befintlig energistatistik som kan användas i syfte att minska energianvändningen. Anslaget får också användas till investeringsstöd som leder till minskad el- och gasanvändning i lokaler och hos hushåll samt till de administrativa utgifter som ett investeringsstöd medför.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 418 miljoner kronor till det aktuella anslaget. Förslaget innebär inga förändringar 2024 jämfört med nivån som föreslogs i budgetpropositionen för 2023. Däremot beräknar regeringen att anslaget behöver tillföras 12 miljoner kronor 2026 inför nya krav från EU som medför att energideklarationsregistret och energiklassningen behöver uppdateras och utvecklas (direktivet om byggnaders energiprestanda, EPBD). För åren 2024 och 2025 kan medel inom anslaget omprioriteras för detta ändamål.

Anslaget 1:3 Energiforskning får användas för utgifter och statsbidrag för forsknings-, utvecklings-, demonstrations- och kommersialiseringsinsatser inom energiområdet. Anslaget får även användas för utgifter för bidrag för att främja utvecklingen av teknik som baserar sig på förnybara energislag och effektiv energianvändning i industriella processer i försöks- eller fullskalanläggningar. Anslaget får även användas för myndigheters arbete med forskningsrelaterade uppgifter, utgifter för utrednings-, utvärderings- och samordningsinsatser inom energiområdet, svenskt och internationellt forsknings- och utvecklingsamarbete samt för att uppfylla Sveriges åtaganden inom ramen för bilaterala energiforskningssamarbeten.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar närmare 1 448 miljoner kronor till anslaget 1:3 Energiforskning. Anslaget minskas med 20 miljoner kronor 2024 och beräknas minska med 25 miljoner kronor från 2025 för att delvis finansiera det nya anslaget 1:5 Energiplanering.

För att möjliggöra planering och tecknande av avtal om fleråriga projekt är det enligt regeringen nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen föreslår därför att den ska bemyndigas att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 300 miljoner kronor 2025–2029.

Anslaget 1:4 Energimarknadsinspektionen får användas för Energimarknadsinspektionens förvaltningsutgifter. Vidare finansieras viss verksamhet vid myndigheten genom offentligt rättsliga avgifter av vilka myndigheten får disponera en viss del. Regeringen föreslår att riksdagen anvisar närmare 214 miljoner kronor till det aktuella anslaget. Regeringen anser att anslaget behöver öka med 5 miljoner kronor för att upprätthålla myndighetens arbete med effektiva tillståndsprocesser.

Anslaget 1:5 Energiplanering, som är ett nytt anslag, får användas för myndigheternas (inklusive länsstyrelsernas), regioners och kommuners arbete med energiplanering, grön omställning och ökad försörjningstrygghet. Anslaget får även användas för att främja nationell energiplanering, vilket inkluderar att

utveckla underlag och planeringsförutsättningar för att underlätta investeringar i fossilfri elproduktion, elnät och annan infrastruktur som är nödvändig för elektrifieringen i Sverige. Anslaget får användas för statsbidrag till kommuner för att stärka kommunernas förmåga att bidra till ökad försörjningstrygghet på lokal nivå och statsbidrag till kommunal energi- och klimatrådgivning samt för den berörda myndighetens administrativa uppgifter kopplade till stöden. Anslaget får dessutom användas för stöd till lokala och regionala nätverk och samverkansprojekt där syftet är att utveckla och sprida erfarenheter och arbetsmetoder, teknik och annan kunskap om energi- och klimatomställningen. Vidare får anslaget användas till myndigheters kostnader för särskilda insatser, uppgifter eller andra myndighetsgemensamma utvecklingsarbeten som syftar till kortare ledtider för tillståndsprövning (elnät). Anslaget får även användas för att finansiera de ekonomiska åtaganden som ingåtts med stöd av beställningsbemyndiganden för de tidigare anslagen 1:3 Insatser för fossilfri elproduktion och 1:8 Energi- och klimatomställning på lokal och regional nivå m.m. inom utgiftsområde 21 Energi.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 265 miljoner 2024 till det aktuella anslaget. Satsningen innebär en ny inriktning för att energiplaneringen ska gå i takt både geografiskt och tidsmässigt på såväl nationell som regional och lokal nivå. Energiområdets nationella myndigheter, länsstyrelserna och kommunerna pekas ut som centrala för att stärka både regionala och lokala aktörer att främja elektrifieringen, bidra till krisberedskapen och utveckla tvärsektorieell samverkan. Satsningen innebär även att den nuvarande energi- och klimatrådgivningen kan utvecklas och omfatta stöd till åtgärder som minskar sårbarheten för bl.a. höga energipriser hos hushåll och små och medelstora företag. De tidigare anslagen 1:3 Insatser för fossilfri elproduktion och 1:8 Energi- och klimatomställning på lokal och regional nivå m.m. avvecklas och befintliga medel används för att delvis finansiera det nya anslaget.

För att möjliggöra planering och tecknande av avtal om fleråriga projekt är det enligt regeringen nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen föreslår därför att den ska bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:5 Energiplanering ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 450 miljoner kronor 2025–2027.

Anslaget 1:6 Avgifter till internationella organisationer får användas för utgifter för avgifter till internationella organisationer samt utgifter för internationellt samarbete inom energiområdet. Regeringen föreslår att riksdagen anvisar drygt 25 miljoner kronor till det aktuella anslaget för 2024.

För att möjliggöra planering och tecknande av avtal om fleråriga projekt är det enligt regeringen nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen föreslår därför att den ska bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:6 Avgifter till internationella organisationer ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 26 miljoner kronor 2025 och 2026.

Anslaget 1:7 Elsäkerhetsverket får användas för Elsäkerhetsverkets förvaltningsutgifter. Regeringen föreslår att riksdagen anvisar drygt 77 miljoner kronor för 2024 till det aktuella anslaget. För information och vägledning till bostadsägare, konsumenter och yrkesverksamma i frågor om elsäkerhet och elektromagnetisk kompatibilitet (EMC) föreslår regeringen en höjning av anslaget med 2 miljoner kronor. Det bör nämnas att Elsäkerhetsverkets verksamhet i huvudsak finansieras av avgifter, bl.a. elsäkerhetsavgiften.

Anslaget 1:8 Laddinfrastruktur får användas för stöd till investeringar i publika stationer för snabbladdning av elfordon för ökad tillgänglighet, redundans och kapacitetshöjning längs större vägar, stöd till publik laddning på allmän platsmark och infrastruktur för elektrifiering av tunga transporter genom stationär laddning eller tankning samt för utbyggnad av infrastrukturen för el-lastbilar i regionala nätverk och sammanhängande stråk mellan Sveriges större städer. Stödet för att ställa om lastbilar ska vara teknikneutralt. Anslaget får därtill användas till stöd för ladd- och tankstationer för el och vätgas inklusive i hamnar och på kajer samt till utgifter för berörda myndigheters arbete kopplat till stöden. Anslaget får även användas för att infria ingångna åtaganden i fråga om de tidigare anslagen 1:5 Infrastruktur för elektrifierade transporter inom utgiftsområde 21 Energi och 1:23 Laddinfrastruktur inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 995 miljoner kronor till det aktuella anslaget 2024. Anslaget föreslås minskas med 5 miljoner kronor 2024 för att finansiera en samordningsfunktion hos Energimyndigheten. För 2025 och 2026 beräknas anslaget uppgå till 950 respektive 625 miljoner kronor. Detta är en ökning med 450 miljoner kronor för 2025 och 620 miljoner kronor 2026 och motiveras med att en stärkt och förlängd satsning kommer att påskynda elektrifieringen av transportsektorn, vilket är centralt för att nå Sveriges klimatmål inom EU.

För att möjliggöra planering och tecknande av avtal om fleråriga projekt är det enligt regeringen nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen föreslår därför att den ska bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:8 Laddinfrastruktur ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 000 miljoner kronor 2025–2027.

Anslaget 1:9 Biogasstöd får användas för utgifter för att stimulera utvecklingen av biogasproduktion. Anslaget får även användas för de administrativa utgifter detta medför.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 933 miljoner kronor till det aktuella anslaget. För att möjliggöra ett stöd till produktion av biogas från gödsel under sista kvartalet 2023 föreslås anslaget tillföras 33 miljoner kronor 2024. För att möjliggöra detta stöd även under 2024 tillförs ytterligare 200 miljoner kronor, vilket även är den nivå som beräknas för 2025 och 2026.

Anslaget 1:10 Energiberedskap, som är ett nytt anslag, får användas för Energimyndighetens utgifter för energiberedskapsåtgärder och civilt försvar

inom energisektorn. Anslaget får också användas för ersättning för solidaritetssgas som begärs enligt artikel 13 i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas och upphävande av förordning (EU) nr 994/2010. Dessutom får anslaget användas för myndighetens förvaltningskostnader inom dessa områden.

Regeringen föreslår att 54 miljoner kronor anvisas till det aktuella anslaget 2024. För 2025 och 2026 beräknar regeringen att 144 miljoner kronor bör anvisas till anslaget 1:10 Energiberedskap. Det nya anslaget ska förtydliga insatser och åtgärder av myndighetsreformen för civilt försvar och krisberedskap som trädde i kraft 2022. Den återupptagna totalförsvarsplaneringen ska stärka landets motståndskraft under fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig. Energimyndigheten är sektorsansvarig myndighet.

För att underlätta planering och tecknande av avtal om fleråriga projekt är det enligt regeringen nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen föreslår därför att den ska bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:10 Energiberedskap får ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 100 miljoner kronor 2025 och 2026.

Anslaget 1:11 Elberedskap får användas för Svenska kraftnäts utgifter för elberedskapsåtgärder, dammsäkerhet, tillsynsuppdrag enligt säkerhetsskyddslagen inom områdena elförsörjning och dammanläggningar, med undantag för kärnteknisk verksamhet, samt myndighetens arbete med totalförsvar och som beredskapsmyndighet. Anslaget får användas för myndighetens förvaltningskostnader inom dessa områden.

Regeringen föreslår att 575 miljoner kronor anvisas det aktuella anslaget för 2024. För att finansiera det nya anslaget 1:10 Energiberedskap föreslås anslaget minska med 54 miljoner kronor 2024 och beräknas minska med 144 miljoner kronor 2025 och 2026. För att tidigarelägga och möjliggöra de nya elberedskapsåtgärder som påbörjades i höständeringsbudgeten för 2023 föreslås anslaget öka med 250 miljoner kronor 2024 och beräknas öka med 100 miljoner kronor 2025 och 2026. Anslaget finansieras av den elberedskapsavgift som den med nätkoncession är skyldig att betala enligt ellagen.

För att möjliggöra planering och tecknande av avtal om fleråriga projekt är det enligt regeringen nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Den långa tidsramen är nödvändig för de långa drifts- och underhållsavtal som måste tecknas för att säkerställa nödvändiga elberedskapsåtgärder. Regeringen föreslår därför att den ska bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:11 Elberedskap få ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 000 miljoner kronor 2025–2038.

Regeringen föreslår vidare att avgiftsuttaget under 2024 för elberedskapsavgiften fastställs till högst 650 miljoner kronor. Elberedskapsavgiften tas ut i enlighet med elberedskapslagen (1997:288) för att finansiera elberedskapsåtgärder med stöd av lagen.

Kreditgarantier för ny kärnkraft

Regeringen föreslår att den bemyndigas att utfärda kreditgarantier för lån till investeringar i ny kärnkraft som uppgår till högst 400 000 miljoner kronor. Regeringen anser att Sverige, för att nå sina klimatmål och möjliggöra industrins omställning och utveckling behöver en kraftfull utbyggnad av fossilfri elproduktion och att kärnkraften är central för detta eftersom den är planerbar och tillför stabilitet till elsystemet. Investeringar i kärnkraft är ekonomiskt mycket omfattande och kännetecknas enligt regeringen av höga initiala investeringskostnader, en lång driftstid för att hämta hem kostnaderna och osäkerhet i tillståndsprocesserna, vilket sammantaget driver upp risknivåerna. Regeringen bedömer att en statlig garanti upp till ett visst belopp kan fungera som ett skydd för förluster och därmed underlätta finansieringen. Regeringen föreslår att garantierna ska utformas i enlighet med bestämmelsen i budgetlagen (2011:203) och förordningen (2011:211) om utlåning och garantier, vilket innebär att en garantiavgift ska tas ut som motsvarar statens förväntade kostnad. I övrigt bör dessa kreditgarantier utformas med mer generösa villkor än dagens system för kreditgarantier för gröna investeringar, men inom ramen för vad som är förenligt med EU:s statsstödsregler.

Svenska kraftnäts investeringsplan

Svenska kraftnäts huvudsakliga uppgift är att på ett affärsmässigt sätt förvalta, driva och utveckla ett kostnadseffektivt, driftsäkert och miljöanpassat kraftöverföringssystem. Denna del av verksamheten finansieras förutom av nät-, system- och kapacitetsavgifter genom lån. Riksdagen fastställer ett tak för belåningen och föreslås även godkänna Svenska kraftnäts investeringsplan.

När Svenska kraftnät bildades i början av 1990-talet var transmissionsnätet i en förvaltningsfas och investeringsvolymerna relativt låga. Detta har på senare år övergått i en fas av omfattande ny- och ombyggnation, vilket innebär att investeringsvolymen, anskaffning och nya investeringar nära nog har femdubblats och väntas uppgå till drygt 19 miljarder kronor 2026. Regeringen bedömer att de ökade behoven kommer att kvarstå under överskådlig tid.

Regeringen konstaterar att Svenska kraftnät har redovisat sitt förslag till investerings- och finansieringsförslag för 2024–2026. Under perioden kommer flera stora investeringar att genomföras samtidigt, och eftersom dessa projekt befinner sig i olika faser varierar säkerheten i bedömningarna av hur kostnaderna kommer att fördela sig mellan olika år. Svenska kraftnäts redovisning bör därför ses som en indikativ plan över perioden. De planerade investeringarna över perioden beräknas uppgå till ca 32 miljarder kronor varav 7,8 miljarder kronor avser 2024. Regeringen delar Svenska kraftnäts bedömning av vilka investeringar som bör göras och föreslår därför att investeringsplanen godkänns som en riktlinje för affärsverkets investeringar. Regeringen konstaterar vidare att den höga investeringsvolymen ställer krav på planering, analys av resursåtgång samt uppföljning och kontroll i verksamheten. Det är därför viktigt att Svenska kraftnät redovisar ekonomiska bedömningar, motiv för och

konsekvenser av investeringar, underlag för prioriteringar och utfall av föregående investeringsplan.

Investeringar med inriktning på anslutning ansluter i huvudsak nät från andra nätägare till transmissionsnätet. Dessa nätägare tecknar i sin tur inmatnings- och/eller utmatningsabonnemang utifrån den produktion och förbrukning som de ansluter. För närvarande finns enligt Svenska kraftnät ett fortsatt stort intresse för att ansluta vindkraft. Eftersom anslutningsgraden varit hög under en längre tid och intresset ökar att ansluta allt större anläggningar, framför allt havsbaserad vindkraft, blir det allt svårare att ansluta mer produktion i det befintliga nätet. Det behövs därför både nya ledningar, ändrad nätstruktur men även nya lösningar såsom krav på flexibilitet för att kunna öka anslutningstakten. De senare åren har Svenska kraftnät fått flera förfrågningar om anslutning av större enskilda elanvändare, ofta från elintensiv industri. Sex investeringar på över 400 miljoner kronor planeras för perioden där den största är anslutningen av industriprojektet Hybrit (sträckan Porjusberget–Kuusivara) som står för nästan halva den planerade investeringskostnaden som är på sammanlagt drygt 1 500 miljoner kronor.

Investeringsplanen för marknadsintegration listar ett antal projekt som syftar till att bibehålla handelskapaciteten mellan elprisområden inom Sverige och mellan Sverige och grannländerna. Fyra större investeringsprojekt pågår där det största, Sydvästlänken, beräknas avslutas 2023. Inga nya investeringar över 400 miljoner kronor planeras starta under perioden eftersom beslut om kraftledningen Hansa Power Bridge mellan Sverige och Tyskland förväntas under 2023.

Investeringsprojekten för systemförstärkning som samlar investeringar inom ett elområde tar upp ett 20-tal investeringar på över 400 miljoner kronor för perioden. Av de tre största projekten kan två hänföras till Stockholmsområdet och ett till Norrlandskusten. Sammanlagt planeras investeringsprojekt på ca 8,4 miljarder kronor.

I investeringsprojekten för optofiber samt övriga nyinvesteringar och verksamhetsinvesteringar planerar Svenska kraftnät att investera drygt 3 300 miljoner kronor under perioden. Inga nya projekt på över 400 miljoner kronor planeras.

För vidmakthållande av befintliga investeringar planerar Svenska kraftnät att avsätta drygt 6,7 miljarder kronor 2024–2026. De äldsta av transmissionsnätets 400 kV-ledningar närmar sig 70 års ålder och delar av 200 kV-nätet är ännu äldre. Under perioden pågår flera projekt för att upprätthålla driftsäkerheten och därmed långsiktig leveranssäkerhet i systemet. Två investeringsprojekt på över 400 miljoner kronor beräknas starta under perioden. Det ena, stationen i Horndal i Dalarna, ingår i program Nordsyd. Det andra stationen Svartbyn i Norrbotten närmar sig sin tekniska livslängd och behöver anpassas i och med industrielektrifieringen och utbyggnaden av vindkraft. Den största enskilda investeringen under perioden är programmet Nordsyd som innebär förnyelse och systemförstärkning mellan elområde 2 och 3. Sammantaget beräknas ca 2 750 miljoner kronor investeras i projektet under perioden.

Svenska kraftnäts finansiella befogenheter

När det gäller Svenska kraftnäts finansiella befogenheter föreslår regeringen följande:

- Regeringen bemyndigas att för 2024 låta Svenska kraftnät ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret till ett sammanlagt belopp om högst 1 650 miljoner kronor.
- Regeringen bemyndigas att för 2024 låta Svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret.
- Regeringen bemyndigas för 2024 att besluta om delägarlån eller borgen om högst 550 miljoner till förmån för bolag i vilka Svenska kraftnät förvaltar statens aktier.
- Regeringen bemyndigas för 2024 att besluta om förvärv och bildande av bolag som ska verka inom Svenska kraftnäts verksamhetsområde intill ett belopp om 20 miljoner kronor samt avyttra aktier intill ett belopp om 20 miljoner kronor.

Motionerna

Socialdemokraterna

I kommittémotion 2023/24:2663 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) förordas ändringar som innebär att anslagsnivån för utgiftsområde 21 Energi uppgår till 5 664 320 000 kronor. Det är 60 miljoner kronor mer än regeringens förslag i budgetpropositionen för 2024. Motionärerna tillför anslaget 1:2 Insatser för energieffektivisering ytterligare 50 miljoner kronor för stöd till fastighetsföretag och bostadsrättsföreningar så att de kan förbättra styrningen av sin elanvändning på ett sådan sätt att de kan delta i Svenska kraftnäts stödtjänstmarknader. Dessutom föreslår motionärerna ytterligare 10 miljoner kronor till Energimarknadsinspektionen för arbetet med att förkorta tillståndsprocesserna.

Utöver ändringar av anslagsnivåerna vill motionärerna att kreditgarantierna för ny kärnkraft på 400 miljarder kronor ska breddas till fler kraftslag och omfatta investeringar i ny storskalig fossilfri elproduktion. Vidare anser de att dessa garantier ska utformas så att de täcker statens förväntade kostnad på ett mer förmånligt sätt än dagens system för kreditgarantier för gröna investeringar, men fortfarande inom ramen för vad som är förenligt med EU:s statsstödsregler.

Motionärerna anser inte att projektet Hansa Power Bridge bör ingå i Svenska kraftnäts investeringsplan innan det är säkerställt att utlandskabeln bidrar positivt till det svenska elsystemet, att grannländerna hanterar sin energipolitik och sina elområden på ett adekvat sätt och att det har utvärderats hur en anslutning kan påverka det sydsvenska elsystemets stabilitet.

Vänsterpartiet

I partimotion 2023/24:2337 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) förordas ändringar som innebär att anslagsnivån för utgiftsområde 21 Energi uppgår till 9 909 320 000 kronor. Det är drygt 4,3 miljarder kronor mer än regeringens förslag i budgetpropositionen för 2024. Motionärerna föreslår fem nya anslag. Ett anslag för stärkt överföringskapacitet på 2 miljarder kronor för att bygga ut elnätet från norr till söder. Ytterligare ett anslag på 1 miljard kronor för investeringar i lokal förnybar elproduktion som även ska omfatta investeringar i överföringskapacitet i lokal- och regionalnäten. Dessutom ett anslag på 275 miljoner kronor för en ersättningsmodell till kommuner som redan har upplåtit mark till vindkraft. Utöver dessa ett anslag på 30 miljoner kronor där företag ska kunna söka stöd för att täcka underskott som har uppkommit efter etablering och drift av laddstationer och slutligen ett anslag genom vilket staten ska föra över kapital till ett statligt bolag för att staten därigenom ska kunna säkerställa en andel i kommande havsvindsprojekt. För detta ändamål föreslår motionärerna 1 miljard kronor.

Centerpartiet

I kommittémotion 2023/24:2741 av Rickard Nordin m.fl. (C) förordas ändringar som innebär att anslagsnivån för utgiftsområde 21 Energi uppgår till 5 260 720 000 kronor. Det är drygt 340 miljoner kronor mindre än regeringens förslag i budgetpropositionen för 2024. Motionärerna föreslår att anslaget 1:2 Insatser för energieffektivisering minskas med 400 miljoner kronor till förmån för att bredda det befintliga s.k. gröna avdraget. Anslaget 1:5 Energiplanering föreslås minska med 55 miljoner kronor och de kvarvarande medlen omprioriteras så att de används för en kriskommission för snabbare tillståndsprocesser. Därutöver föreslår motionärerna ytterligare en sänkning utöver regeringens förslag av de anslag som räknas upp av pris- och löneomräkningen. Slutligen föreslår motionärerna ett nytt anslag på 90 miljoner kronor för att delfinansiera kommunernas arbete med att uppdatera de befintliga vindkraftsplanerna.

Därtill avvisar motionärerna regeringens förslag om kreditgarantier för ny kärnkraft på 400 miljarder kronor. Som skäl anför de bl.a. att regeringen inte har gett riksdagen tillräcklig information om hur dessa garantier ska utformas, hur stor risken är för skattebetalarna, förväntade konsekvenser för övriga investeringar på elmarknaden eller hur dessa garantier överensstämmer med EU:s statsstödsregler. Motionärerna påpekar även att de befintliga kreditgarantierna för gröna investeringar kan användas för investeringar i kärnkraft.

Miljöpartiet

I kommittémotion 2023/24:2700 av Linus Lakso m.fl. (MP) förordas ändringar som innebär att anslagsnivån för utgiftsområde 21 Energi uppgår till 21 592 029 000 kronor. Det är nästan 16 miljarder kronor mer än regeringens förslag i budgetpropositionen för 2024. Motionärerna föreslår förstärkningar

av anslagen till de tre myndigheterna Energimyndigheten, Energimarknadsinspektionen och Elsäkerhetsverket med sammanlagt drygt 7,6 miljoner kronor. Vidare föreslår de ökade satsningar för energieffektivisering, genom en förstärkning av anslaget 1:2 Insatser för energieffektivisering med 5 800 miljoner kronor. På de befintliga anslagen 1:3 Energiforskning, 1:8 Laddinfrastruktur och 1:9 Biogasstöd föreslår motionärerna en förstärkning om 100 miljoner kronor vardera. Av anslaget för energiforskning ska 105 miljoner kronor öronmärkas för testbäddar för experiment med flexibla elnät. Utöver detta föreslår motionärerna tre nya anslag. Ett för insatser för förnybar energiproduktion på nästan 6,5 miljarder kronor som bl.a. ska gå till solenergi på alla offentliga byggnader, lokal elbonus till kommuner och regioner för den förnybara el som produceras samt investeringsstöd för storskaliga satsningar på solvärme. Ytterligare ett nytt anslag, vilket uppgår till 3 miljarder kronor, ska användas för ett teknikneutralt stöd för storskalig energilagring. Slutligen föreslår motionärerna att 400 miljoner kronor anvisas till ett nytt anslag för teknik som kan balansera nätet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att regeringen har inlett en omläggning av energipolitiken och vidtagit en rad åtgärder för att skapa bättre förutsättningar för ny planerbar fossilfri energiproduktion. Regeringens bedömning att detta är centralt för att värna Sveriges konkurrenskraft och välfärd delas av utskottet. Eftersom scenarier pekar mot en avsevärt ökad elanvändning ser även utskottet nödvändigheten i en utvecklad energiplanering där elproduktion, eldistribution och elanvändning tydligare knyts samman på nationell, regional och lokal nivå. För att åstadkomma detta behöver myndigheternas styrning vara funktionell och renodlas och därför ser utskottet positivt på att ett sådant arbete har inletts samt att pilotprojekten om samarbete mellan myndigheter för att korta tillståndprocesserna för elnätsutbyggnad tas vidare. Investeringar i transmissionsnätet bekostas enligt lag av avgifter, flaskhalsavgifter och lån. Svenska kraftnät redovisar ett kraftigt överskott i sin balansräkning på grund av det höga intäktflödet av flaskhalsavgifter. Det finns därmed inga finansiella hinder för en kraftig utbyggnad av transmissionsnätet.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att nedläggningen av kärnkraft har bidragit till att södra Sverige har exponerats för höga elpriser som beror på produktionsförutsättningar i andra europeiska länder. Eftersom investeringar i kärnkraft kännetecknas av höga initiala finansieringskostnader, långa byggtider och en lång drifttid för att återhämta investeringskostnaderna jämfört med andra kraftslag delar utskottet regeringens bedömning att det finns skäl att inrätta särskilda kreditgarantier enbart för ny kärnkraft med mer generösa villkor än dagens system för gröna investeringar på utgiftsområde 24. Därmed avstyrker utskottet motionärernas förslag att vidga garantierna till

alla fossilfria kraftslag eller att inte inrätta ett sådant program. Utskottet påminner här om att regeringen föreslår att en garantiavgift ska tas ut som motsvarar statens förväntade kostnad.

Precis som regeringen ser utskottet att elektrifieringen av transportsektorn är central för att Sverige ska nå sina klimatmål och åtaganden inom EU, och att satsningen på laddinfrastruktur därför behöver förlängas och utökas för både lätta och tunga fordon.

Satsningen på att stödja biogasproduktion från gödsel har både positiva klimateffekter och gynnar inhemsk energiproduktion. Därför ställer utskottet sig bakom regeringens förslag om att genomföra Biogasmarknadsutredningens förslag om fortsatt stöd till sektorn.

Dessutom vill utskottet understryka betydelsen av satsningar på elberedskapsområdet mot bakgrund av samhällets ökade elberoende och de ökade geopolitiska spänningarna och står således bakom regeringens förslag på detta område.

Vidare konstaterar utskottet att regeringen avser att återkomma till riksdagen med en energipolitisk inriktningsproposition under innevarande riksmöte som ska innehålla ett produktionsmål och ett leveranssäkerhetsmål som ska ligga till grund för den framtida energipolitiken.

Utskottet noterar även att regeringen inte heller i år nämner något om energiforskningens framtida inriktning, men konstaterar samtidigt att om energipolitiken ska läggas om i grunden, kommer kärnkraften att ha en självklar plats även i energiforskningen.

När det gäller tillkännagivanden som regeringen redovisar i budgetpropositionen vill utskottet påminna om att konstitutionsutskottet våren 2017 framhöll att det berörda utskottet lämpligen redovisar sin syn i samband med att regeringen i t.ex. budgetpropositionen redovisar sin behandling av dessa (bet. 2016/17:KU21).

Utskottet kan mot denna bakgrund konstatera att regeringen redovisar två tillkännagivanden som slutbehandlade i den del av budgetpropositionen för 2024 som omfattar utgiftsområde 21 Energi. Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen i det avseendet och betraktar således de två tillkännagivandena som slutbehandlade.

Sammantaget innebär det ovan anförda att utskottet tillstyrker regeringens förslag till anslagsfördelning inom utgiftsområde 21 Energi och de förslag till bemyndiganden för 2024 som är knutna till några av anslagen samt inrättandet av kreditgarantier för ny kärnkraft. Utskottet tillstyrker också de förslag som gäller Svenska kraftnäts investeringsplan 2024–2026 och finansiella befogenheter 2024 liksom förslaget om elberedskapsavgiftens storlek 2024. Följaktligen avstyrker utskottet de alternativa förslag som föreslås i motionerna.

Särskilda yttranden

1. Statens budget inom utgiftsområde 21 (S)

Fredrik Olovsson (S), Monica Haider (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S) och Isak From (S) anför:

Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskar avstår vi från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 21. Socialdemokraternas budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat.

Socialdemokraternas förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2023/24:2654. Motionen behandlas i betänkandet 2023/24:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 1 i det betänkandet.

Vår energipolitik presenteras i motion 2023/24:2693 (S). Där för vi fram att energisystemet lägger grunden för det moderna samhället och är centralt för ett lands utveckling. Vidare anser vi att en framgångsrik elektrifiering är avgörande för att nå de nationella klimatmålen om nettonollutsläpp 2045 och att den svenska industrins konkurrenskraft behöver säkras genom trygg tillgång till el och effekt i energisystemet på både kort och lång sikt. Därför föreslår vi ett nytt energipolitiskt mål på ytterligare 60 TWh fossilfri el till 2030 och vill föra samtal med andra partier så att energibranschen får långsiktiga stabila villkor för att viktiga investeringar ska komma på plats. I linje med detta anser vi att de av regeringen föreslagna kreditgarantierna för ny kärnkraft behöver vidgas för att minska de finansiella riskerna för investeringar i all storskalig fossilfri elproduktion. Vi vill också påminna om den elektrifieringsstrategi som den tidigare regeringen beslutade om. De tolv punkterna i strategin utgör ett helhetsperspektiv över vad som krävs för att möta de utmaningar som kommer med ett ökat elbehov. Att regeringen inte har sammankallat elektrifieringsrådet finner vi anmärkningsvärt eftersom deras aktiva medverkan är en förutsättning för att genomföra och följa upp strategin.

Vårt budgetalternativ för utgiftsområde 21 som beskrivs i kommittémotion 2023/24:2663 innebär bättre förutsättningar för snabbare och effektivare tillståndprocesser. Den socialdemokratiska regeringen tog flera olika initiativ för att halvera tiden för tillståndsgivning. En rad av de lagförslag som regeringen tog fram under den förra valperioden har redan trätt i kraft men arbetet behöver fortsätta. För detta behöver Energimarknadsinspektionen mer resurser och flera redan utredda och remissbehandlade förslag läggas fram för riksdagen. Men det finns även flera färdiga förslag på metodutveckling och samordningsinsatser som inte kräver lagändring som vi anser bör genomföras skyndsamt.

För att elpriset ska vara lågt i hela landet behöver de fysiska begränsningarna i nätet byggas bort men även elområden i Sveriges närhet utformas på ett

sätt som inte driver upp svenska elpriser. Vi vill att Svenska kraftnät avvaktar med att investera i Hansa Power Bridge tills det finns en utvärdering som visar att förbindelsen bidrar positivt till det svenska elsystemet med särskild hänsyn tagen till det sydsvenska elsystemets stabilitet.

Vi kan konstatera att regeringens budgetförslag för utgiftsområde 21 inte innehåller några satsningar på energieffektivisering. En effektiv användning av energi sänker kostnaderna, ökar försörjningstryggheten och ger utrymme för investeringar. Det finns dessutom behov av ytterligare insatser för att nå det riksdagsbundna målet om 50 procent effektivare energianvändning 2030. Därför har vi föreslagit att Energimyndigheten ska fortsätta satsningen på att stötta energieffektivisering av småhus men att den ska breddas till att omfatta flerbostadshus och industrin. För att underlätta för fastighetsbolag och bostadsrättsföreningar att bli en aktiv part i arbetet med att effektivisera energianvändningen föreslår vi att stödet kompletteras med insatser för att de ska kunna förbättra sin styrning av fastighetsbeståndets energianvändning på ett sätt som gör att de får förutsättningar att delta på stödtjänstmarknaden. Vi menar även att den av regeringen nedlagda utredningen om att föreslå ett kvotpliktsystem för energieffektivisering (s.k. vita certifikat) hade ett önskvärt syfte som nu går om intet. Syftet var att få fram förslag på ett marknadsbaserat och kostnadseffektivt styrmedel som kan öka energieffektiviseringstakten, bidra till att de energi- och klimatpolitiska målen nås samt underlätta för en snabb, smart och samhällsekonomiskt effektiv elektrifiering av samhället. Arbetet med att ta fram förslag med denna inriktning behöver återupptas.

Sammantaget hade vi velat anvisa 60 miljoner kronor mer än regeringen till utgiftsområde 21 för 2024. Vi har dock inga invändningar mot förslagen om elberedskapsavgiftens storlek eller om Svenska kraftnäts finansiella befogenheter.

När det gäller regeringens redovisning av två tillkännagivandena som slutbehandlade delar vi inte regeringens bedömning. Enligt vår uppfattning är inte de insatser som regeringen lyfter fram tillräckliga för att respektive tillkännagivande ska kunna anses vara tillgodosett. När det gäller tillkännagivandet om Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi redovisar regeringen inte tillräckliga åtgärder för att säkerställa ett absolut stopp av import av rysk energi. När det gäller tillkännagivandet om en utredning om framtida prishöjningar redovisar regeringen endast åtgärder av engångskaraktär eller som inte säkerställer att en orimligt snabb prishöjning äger rum. Eftersom regeringen misslyckats med att vidmakthålla den uttryckliga möjligheten i EU-regelverket om att använda de s.k. flaskhalsintäkterna för att kompensera elkunder vid eventuella nya kraftiga elprishöjningar kommande vinstrar menar vi att andra modeller behövs för att skydda både företag och hushåll som har haft höga kostnader utan att samtidigt ge otillbörliga fördelar för de som har stor förbrukning till fasta låga priser. I detta syfte har vi föreslagit ett system med s.k. folkhemsel, som innebär att staten köper upp fossilfri kraft via ett auktionsförfarande till lägsta pris, el som sedan levereras till hushållskunder på vissa villkor. Eftersom detta skapar stabila villkor för investeringar och ger hushållen

stabila och låga priser bör regeringen arbeta fram ett system som är baserat på det förslaget.

2. Statens budget inom utgiftsområde 21 (V)

Birger Lahti (V) anför:

Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den jag önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 21. Vänsterpartiets budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat.

Jag står bakom Vänsterpartiets samlade förslag när det gäller statens budget som finns i partimotion 2023/24:2385. Motionen behandlas i betänkande 2023/24:FiU1, och Vänsterpartiets samlade förslag framgår av reservation 2 i det betänkandet. I den motionen finns också förslag för ram för utgiftsområde 21. Förslaget till fördelning av anslag för 2024 inom utgiftsområde 21 läggs fram i partimotion 2023/24:2337.

Vänsterpartiets budgetalternativ när det gäller utgiftsområde 21 innebär att utgiftsområdet får fem nya anslag för att skynda på den gröna omställningen genom ökad tillgång till förnybar el till konkurrenskraftiga priser. För att åstadkomma en snabb och omfattande klimatomställning behöver Sverige elektrifiera stora delar av samhället. När fordonsflottan ska ställas om från fossila bränslen till i huvudsak el, samtidigt som tåginfrastrukturen byggs ut och industrins tillverkningsprocesser skiftar till fossilfritt, kommer tillgången till el att behöva öka betydligt; i vissa scenarier förutspås användningen öka mångdubbelt gentemot i dag. Sannolikt innebär denna process den största utbyggnaden av produktion och distribution av el i modern tid i Sverige. Jag har därför föreslagit kraftfullt ökade investeringar till hela elsystemet genom satsningar på överföringskapacitet, lokal förnybar elproduktion, ersättning till kommuner som har upplåtit mark till vindkraft, drift av laddstationer och ett nytt statligt bolag för havsvind.

Det nya anslaget för överföringskapacitet, som jag har förordat, skulle användas till att bygga ut elnätet. Jag anser att medlen borde användas till investeringar i såväl överföringskapacitet mellan norra och södra Sverige som en allmän utbyggnad av nätet för att möta behovet av en förväntad ökad elanvändning. Jag menar att detta kan underlätta den gröna omställning som behövs för att förhindra att klimatkrisen eskalerar.

Jag anser att det behövs bättre incitament för utbyggnad av vindkraft, både land- och havsbaserad. Ett investeringsstöd som riktas till förnybar lokal elproduktion till konkurrenskraftigt elpris kommer att vara till gagn för både industrin och de svenska hushållen. Stödet ska även kunna användas till ökad överföringskapacitet i lokal- och regionalnäten samt anslutning till transmissionsnätet. Ett nytt anslag för detta borde ha införts och satsningen skulle ha gynnat de boende både i den kommun som nyttjar stödet och i närområdet.

Jag förespråkar även lagstiftning om produktionsbaserad ersättning som betalas av elproducenten till de lokalsamhällen där vindkraft byggs. Många kommuner har redan visat vägen och upplåtit mark till vindkraftsbyggen. För att även dessa ska få del av stödet föreslår jag att staten ska ersätta dessa under en övergångsperiod på två år. För detta ändamål förordade jag ett nytt anslag inom utgiftsområde 21.

Utbyggnad av laddinfrastruktur och elektrifiering av fordonsflottan behöver gå hand i hand. Detta är dock svårt att få till i praktiken och många som har investerat i laddstationer går i dag med underskott. Även om detta oftast kan förväntas vara tillfälligt behöver staten gå in som garant för att fler ska våga satsa på en utbyggnad av laddinfrastruktur. Jag förordade därför att ett nytt anslag skulle inrättas för att ge tillfälligt stöd för underskottstäckning för drift av laddstationer.

Ett robust och motståndskraftigt samhälle anser jag kräver att det offentliga har kontroll över samhällsviktig verksamhet. Trots att det finns en stor potential för havsbaserad vindkraft i Sverige har byggandet ännu inte tagit fart. Sverige ligger långt efter andra länder med liknande förutsättningar. Jag vill därför få slut på marknadskaoset och inrätta en ny modell, vilken i korthet innebär följande. Energimyndigheten bör få i uppdrag att peka ut lämpliga områden för utbyggnad och arrangera auktioner. Företagen får sedan ge bud på den lägsta möjliga subventionen. Regeringen bör utlysa minst 3 GW om året från 2025 till 2034 genom ett sådant auktionsförfarande, sammanlagt blir det 30 GW på tio år. Detta kan kombineras med ett stopp för utbyggnaden av elkablar till Europa. För att få kontroll över priserna måste kontrollen över den svenska elmarknaden tas tillbaka. Offentliga investeringar i svensk elproduktion riskerar annars att i praktiken bli subventioner till grannländernas bristfälliga insatser. Vänsterpartiet har redan tidigare föreslagit Sverigepriser på el, där de svenska elpriserna frikopplas från de höga exportpriserna. Med den modell jag förordar blir hushållens elpriser betydligt lägre och klimatomställningen snabbas på. Samtidigt kan exporten av el fortsätta som i dag. Jag förespråkade även att det inrättas ett statligt bolag för att staten ska säkerställa en ägarandel i kommande havsvindprojekt. För att kapitalisera det nya bolaget skulle ett nytt anslag behöva inrättas.

Sammantaget hade jag velat anvisa drygt 4,3 miljarder kronor mer än regeringen till utgiftsområde 21 för 2024. Jag har inga invändningar mot elberedskapsavgiftens storlek, förslaget om kreditgarantier för ny kärnkraft eller Svenska kraftnäts investeringsplan eller finansiella befogenheter.

När det gäller regeringens redovisning av två tillkännagivandena som slutbehandlade delar jag inte regeringens bedömning. Enligt min uppfattning är inte de insatser som regeringen lyfter fram tillräckliga för att uppnå syftet med respektive tillkännagivande. När det gäller tillkännagivandet om Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi redovisar regeringen inte tillräckliga åtgärder för att säkerställa ett absolut stopp av import av rysk energi.

När det gäller tillkännagivandet om en utredning om framtida prischocker re-dovisar regeringen endast åtgärder av engångskaraktär eller som inte säker-ställer att en orimligt snabb prishöjning äger rum.

3. Statens budget inom utgiftsområde 21 (C)

Rickard Nordin (C) anför:

Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den jag önskar avstår jag från ställ-ningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 21. Cen-terpartiets budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat.

Centerpartiets samlade förslag när det gäller statens budget finns i parti-motion 2023/24:2733. Motionen behandlas i betänkande 2023/24:FiU1, och Centerpartiets samlade förslag framgår av reservation 3 i det betänkandet. I den motionen finns också förslag för ram för utgiftsområde 21. Förslaget till fördelning inom anslag för 2024 inom utgiftsområde 21 läggs fram i kommit-témotion 2023/24:2741.

Om det ska vara möjligt att klara klimatkrisen och öka elproduktionen måste fokus ligga på lösningar. Därför förordar jag och mitt parti att det påbör-jas samtal som ska bereda vägen för en ny energiuppställning över partigränser-na. Jag anser att en fördubblad fossilfri elproduktion och halverade ledtider för tillståndsgivning är rimliga målsättningar att slå fast. Sverige får då förutsätt-ningar att bidra till 1,5-gradersmålet genom att bidra med export till omkring-liggande länder samtidigt som Sverige är självförsörjande på fossilfri energi. Produktionsökningen behöver inte enbart bestå av ny produktion. Jag ser gärna satsningar som ökar effektiviteten i den befintliga kraftproduktionen men även som stärker energisystemet som helhet. Det kan röra sig om effektutbyggnad av befintliga fossilfria anläggningar men även satsningar på batterier, vätgas, förbättrad överföringskapacitet och digitalisering. Ny teknik kan bidra till ökad effektivitet genom mer flexibel användning, energilagring och balanse-ring.

Det budgetalternativ jag förordar när det gäller utgiftsområde 21 innebär att det stöd för energieffektivisering till hushåll som regeringen har infört om-vandlas till ett skatteavdrag och det nuvarande s.k. gröna avdraget breddas för att omfatta insatsen. Hushållen skulle då kunna göra avdrag för insatser såsom installation av olika typer av värmepumpar i fastigheter som värms med direkt-verkande el men även för installation av smarta hem-applikationer eller vatten-besparande åtgärder som tillsammans kan öka effektiviteten och flexibiliteten i elsystemet. Som jag tidigare har nämnt anser jag att en fördubblad elpro-duktion med halverade ledtider är rimliga målsättningar för riksdagen och regeringen att fastställa. Därför förordar jag att det tillsätts en kriskommission för snabbare tillståndsprocesser och att medel från myndigheter, regioners och kommuners arbete med snabbare tillståndsprocesser och energiplanering an-

vänds för detta ändamål. Kriskommissionen ska ha mandat att se över all lagstiftning som i dag bromsar och hämmar investeringar och som skapar osäkerheter för företagen. Sverige behöver se över all relevant lagstiftning för att möjliggöra mer utsläppsfri energiproduktion. Det inkluderar bl.a. vattendirektivet, art- och habitatdirektiven, energiskattedirektivet, EU:s taxonomi, statsstödsreglerna, hållbarhetskriterier för biomassa och teknikkraven. För att underlätta tillståndsgivningen behöver det finnas en samordnande myndighet, t.ex. kan länsstyrelserna erbjuda alla sökanden en tydlig och enkel väg in för kommunikation med myndigheter och samordna myndigheternas kompletteringskrav. Dessutom förordar jag att medel anvisas till ett nytt anslag för att möjliggöra stöd till kommuner för att uppdatera vindkraftsplanerna. Medlen ska användas för att delfinansiera kommunernas arbete med att uppdatera de befintliga vindkraftsplanerna.

Jag motsätter mig förslaget om kreditgarantier för ny kärnkraft eftersom regeringen varken har gett riksdagen tillräcklig information om hur dessa garantier ska utformas eller har informerat om hur stor risken är för skattebetalarna. Dessutom efterlyser jag en analys av de förväntade konsekvenserna för övriga investeringar på elmarknaden samt hur dessa garantier överensstämmer med EU:s statsstödsregler. Att garantierna ska ha mer generösa villkor innebär att de i praktiken är en subvention där skattebetalarna står för risken. Jag anser därför att regeringens förslag om kreditgarantier är en direkt vårdslös hantering av skattebetalarnas pengar, och regeringen borde därför omgående redovisa en konsekvensanalys så att riksdagen inte fattar beslut om så höga summor i blindo.

Sammantaget hade jag velat anvisa 343,6 miljoner kronor mindre än regeringen till utgiftsområde 21 för 2024. Jag har inga invändningar mot elberedskapsavgiftens storlek eller Svenska kraftnäts investeringsplan eller finansiella befogenheter.

När det gäller regeringens redovisning av två tillkännagivandena som slutbehandlade delar jag inte regeringens bedömning. Enligt min uppfattning är inte de insatser som regeringen lyfter fram tillräckliga för att uppnå syftet med respektive tillkännagivande. När det gäller tillkännagivandet om Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi redovisar regeringen inte tillräckliga åtgärder för att säkerställa ett absolut stopp av import av rysk energi. När det gäller tillkännagivandet om en utredning om framtida prishöjningar redovisar regeringen endast åtgärder av engångskaraktär eller som inte säkerställer att en orimligt snabb prishöjning äger rum.

4. Statens budget inom utgiftsområde 21 (MP)

Elin Söderberg (MP) anför:

Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den jag önskar avstår jag från ställ-

ningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 21. Miljöpartiets budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat.

Miljöpartiets samlade förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2023/24:2689. Motionen behandlas i betänkandet 2023/24:FiU1, och Miljöpartiets samlade förslag framgår av reservation 4 i det betänkandet. I den motionen finns också förslag för ram för utgiftsområde 21. Förslaget till statens budget för 2024 inom utgiftsområde 21 läggs fram i kommittémotion 2023/24:2700.

Jag förordar ett budgetalternativ inom utgiftsområde 21 som ger förutsättningar för att satsa på förnybar och billig energiproduktion. Detta för att Sverige ska bli kvitt det skadliga beroendet av fossila bränslen när stora delar av vårt samhälle elektrifieras. Vetenskapen har visat att en varmare värld påverkar möjligheten till mänskligt liv, säkerhet och välfärd negativt. Förbränning av fossila bränslen har skapat nästan 80 procent av koldioxidutsläppen. Exportintäkterna från fossila bränslen har dessutom finansierat Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Även hushållen drabbas av volatila priser beroende på godtyckligheter från rena skurkstaten. Många bedömare menar att den nödvändiga elektrifieringen kommer att innebära att elanvändningen fördubblas fram till 2045. Samtidigt konstaterar jag att det snabbaste, billigaste och mest miljövänliga sättet att minska kostnader och miljöpåverkan är energieffektivisering. På kort sikt är energieffektivisering det mest effektiva sättet att minska energikostnaderna för hushåll och företag. Det finns en mängd olika insatser som kan genomföras och jag anser att staten måste ta en mer aktiv roll. Jag vill därför återinföra Energisteget för företag samt att staten tar 60 procent av alla kostnader för energieffektivisering för hushåll. För att satsningen ska bli så ändamålsenlig som möjligt är det viktigt att fortsätta satsa på den kommunala energi- och klimatrådgivningen och medel behöver avsättas för att ytterligare förstärka denna. Jag vill även genomföra en satsning på energieffektivisering av flerbostadshus. En sådan satsning kan också fungera som en konjunkturstimulans för byggbranschen.

Men staten behöver även vara mer aktiv för att få till fler satsningar på förnybar och billig elproduktion. Jag vill införa en lokal elbonus där kommunerna får ersättning för varje befintlig förnybar terawattimme de producerar och en utökad ersättning för varje tillkommande. Vidare vill jag ge solenergin bättre förutsättningar genom att införa krav på att installera solenergianläggningar på alla offentliga byggnader och ett nytt investeringsstöd för storskalig solvärme. Genom satsningar på storskalig solvärme kan bioenergin och avfallsförbränningen i fjärrvärmånätet ersättas och biobränslena kan i stället ersätta de fossila bränslena. Enligt mig ger biobränslena större klimatnytta på det sättet. Även investeringar för storskalig energilagring bör ges ett kraftfullt investeringsstöd för att möjliggöra byggandet av ett modernt, smart energisystem. Jag hade därför velat se ett s.k. kraftsteg, en stor satsning för att stimulera snabba investeringar som balanserar energisystemet och jämnar ut priserna. Stödet

skulle vara teknikneutralt och gå till storskalig energilagring, pumpkraft, värmelagring och vätgaslagring. Ökningen av förnybar, variabel elproduktion ställer nya krav på vårt energisystem. Jag vill därför satsa på utveckling av teknik som bättre kan balansera nätet. För att ta fram lämpliga affärsmodeller och ny teknik för flexibel produktion, flexibel konsumtion och flexibla nät förordar jag att medel skulle tillföras till s.k. testbäddar men även till en satsning på fortsatt forskning inom området.

För att Sverige ska uppnå EU:s direktiv för god vattenstatus behöver arbetet med vattenåtgärder öka och skalas upp. Miljöanpassningen av Sveriges befintliga vattenkraft är en viktig sådan åtgärd.

Sammantaget hade jag velat anvisa närmare 16 miljarder kronor mer än regeringen till utgiftsområde 21 för 2024. Jag har inga invändningar mot elberedskapsavgiftens storlek, förslaget om kreditgarantier för ny kärnkraft eller Svenska kraftnäts investeringsplan eller finansiella befogenheter.

När det gäller regeringens redovisning av två tillkännagivandena som slutbehandlade delar jag inte regeringens bedömning. Enligt min uppfattning är inte de insatser som regeringen lyfter fram tillräckliga för att uppnå syftet med respektive tillkännagivande. När det gäller tillkännagivandet om Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi redovisar regeringen inte tillräckliga åtgärder för att säkerställa ett absolut stopp av import av rysk energi. När det gäller tillkännagivandet om en utredning om framtida prischocker redovisar regeringen endast åtgärder av engångskaraktär eller som inte säkerställer att en orimligt snabb prishöjning äger rum.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2023/24:1 Budgetpropositionen för 2024 utgiftsområde 21:

1. Riksdagen fastställer avgiftsuttaget under 2024 för elberedskapsavgiften till högst 650 000 000 kronor (avsnitt 2.9.11).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ställa ut kreditgarantier för lån till investeringar i ny kärnkraft som uppgår till högst 400 000 000 000 kronor (avsnitt 2.10.1).
3. Riksdagen godkänner investeringsplanen för elförsörjning för 2024–2026 som en riktlinje för Affärsverket svenska kraftnäts investeringar (avsnitt 2.11.3).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 ge Affärsverket svenska kraftnät finansiella befogenheter i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 2.11.3).
5. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 21 Energi enligt tabell 1.1.
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:2337 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 21 Energi enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2023/24:2663 av Fredrik Olovsson m.fl. (S):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 21 Energi enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ställa ut kreditgarantier för lån till investeringar i ny kärnkraft som uppgår till högst 400 000 000 000 kronor (avsnitt 2.10.1), med den ändringen att kreditgarantierna får avse ny fossilfri energiproduktion.

3. Riksdagen godkänner investeringsplanen för elförsörjning för 2024–2026 som en riktlinje för Affärsverket svenska kraftnäts investeringar (avsnitt 2.11.3), med den ändringen att projektet Hansa Power Bridge bör utgå eller skjutas på framtiden.

2023/24:2700 av Linus Lakso m.fl. (MP):

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 21 Energi enligt förslaget i tabell A i motionen.

2023/24:2741 av Rickard Nordin (C):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 21 Energi enligt förslaget i tabellen i motionen.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag om kreditgarantier för lån till investeringar i ny kärnkraft (avsnitt 2.10.1).

BILAGA 2

Regeringens och motionärernas anslagsförslag

Anslag för 2024 inom utgiftsområde 21 Energi

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag		Avvikelse från regeringen			
	S	V	C	MP		
1:1 Statens energimyndighet	500 405	±0	±0	22 800	4 836	
1:2 Insatser för energieffektivisering	418 000	50 000	±0	-400 000	5 800 000	
1:3 Energiforskning	1 447 723	±0	±0	±0	100 000	
1:4 Energimarknadsinspektionen	213 848	10 000	±0	-1 000	2 112	
1:5 Energiplanering	265 000	±0	±0	-55 000	±0	
1:6 Avgifter till internationella organisationer	25 328	±0	±0	±0	±0	
1:7 Elsäkerhetsverket	77 016	±0	±0	-400	761	
1:8 Laddinfrastruktur	995 000	±0	±0	±0	100 000	
1:9 Biogasstöd	933 000	±0	±0	±0	100 000	
1:10 Energiberedskap	54 000	±0	±0	±0	±0	
1:11 Elberedskap	675 000	±0	±0	±0	±0	
<i>Förslag till anslag utöver regeringens förslag</i>						
99:1 Stärkt elöverföringskapacitet	±0	±0	2 000 000	±0	±0	
99:2 Investeringar till lokal förnybar elproduktion	±0	±0	1 000 000	±0	±0	
99:3 Vindkraft - ersättningsmodell till kommuner	±0	±0	275 000	±0	±0	
99:4 Stödpengar till drift av laddinfrastruktur	±0	±0	30 000	±0	±0	
99:5 Havsvind, statligt ägande	±0	±0	1 000 000	±0	±0	
99:6 Vindkraftsplaner	±0	±0	±0	90 000	±0	
99:7 Insatser för förnybar energiproduktion	±0	±0	±0	±0	6 480 000	
99:8 Kraftsteget	±0	±0	±0	±0	3 000 000	
99:9 Energiteknik	±0	±0	±0	±0	400 000	
Summa för utgiftsområdet	5 604 320	60 000	4 305 000	-343 600	15 987 709	

BILAGA 3

Regeringens förslag på beställningsbemyndiganden

Det har inte väckts några motioner med anledning av regeringens förslag till beställningsbemyndiganden.

Beställningsbemyndiganden för 2024 inom utgiftsområde 21 Energi

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Tidsperiod
1:3 Energiforskning	3 300 000	2025–2029
1:5 Energiplanering	450 000	2025–2027
1:6 Avgifter till internationella organisationer	26 000	2025–2026
1:8 Laddinfrastruktur	2 000 000	2025–2027
1:10 Energiberedskap	100 000	2025–2026
1:11 Elberedskap	2 000 000	2025–2038
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	7 876 000	